

© Traducerea și permisiunea pentru republicare au fost oferite de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova în scopul includerii sale în baza de date HUDOC a Curții.

© The present text and the authorisation to republish it were granted by the Constitutional Court of the Republic of Moldova for the purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées sous l'autorité de la Cour Constitutionnelle de la République de Moldova à son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

***J.L. v. Italia* - [5671/16](#)**

Hotărârea din 27.5.2021 [Secția I]

Articolul 8

Obligații pozitive

Articolul 8-1

Respectarea vieții private

„Victimizarea secundară” a victimei unei agresiuni sexuale, din cauza comentariilor din motivarea hotărârii, care induceau vina, care erau moralizatoare și care conțineau stereotipuri pe criterii de sex: *încălcare*

În fapt – Șapte bărbați au fost acuzați de comiterea unui viol în grup asupra reclamantei. Aceasta a susținut că modul în care s-au desfășurat procedurile penale care au condus la achitarea acuzaților a presupus o încălcare a drepturilor și a intereselor sale în baza articolului 8.

În drept – Articolul 8: Statul italian avea instituit un cadru legislativ pentru protecția drepturilor victimelor violenței cu caracter sexual.

Cu privire la efectivitatea anchetei, analizându-se procedurile în întregul lor, autoritățile nu au dat dovadă de pasivitate sau nu au eșuat să demonstreze diligența și promptitudinea cerute în evaluarea tuturor circumstanțelor cazului. Într-adevăr, reclamanta s-a plâns doar de condițiile în care a fost interogată pe parcursul procedurilor penale și a contestat argumentele pe care tribunalele și-au bazat hotărârile în acest caz.

(a) *Interogarea reclamantei*: Autoritățile judiciare s-au confruntat cu două versiuni contradictorii privind faptele. Probele directe de care dispuneau autoritățile constau, în esență, în declarațiile reclamantei de martor al învinuirii, care conțineau contradicții în raport cu examenul ginecologic și cu constatările din numeroasele expertize tehnice întocmite de către anchetatori.

În aceste circumstanțe, interesele unui proces echitabil impuneau ca apărarea să aibă posibilitatea să contra-interogheze reclamanta, având în vedere că aceasta nu era minoră și nu se afla într-o situație de vulnerabilitate specială, care ar fi impus măsuri suplimentare de protecție. Existența a două versiuni ireconciliabile privind faptele impuneau, în mod evident, o evaluare contextuală a credibilității declarațiilor făcute și o verificare a tuturor circumstanțelor (*M.C. v. Bulgaria*).

Totuși, modul în care a fost audiată pretinsa victimă a agresiuni sexuale trebuia să asigure un echilibru corect între integritatea și demnitatea ei personală și drepturile la apărare ale inculpaților. Contra-interogarea nu trebuia utilizată ca un mijloc de intimidare sau de umilire a acesteia (*Y. v. Slovenia*).

În primul rând, la nicio etapă a procedurilor penale nu a existat o confruntare directă între reclamantă și presupușii săi agresori.

Transcrierile interogării reclamantei în cadrul anchetei preliminare nu au dezvăluit o atitudine lipsită de respect sau intimidantă din partea autorităților de anchetă sau acțiuni de descurajare a acesteia ori schimbare a direcției investigațiilor ulterioare. Întrebările care i-au fost adresate erau relevante și urmăreau o reconstrucție a faptelor care să aibă în vedere argumentele și opiniile acesteia și care să permită pregătirea unui dosar de anchetă minuțios, în scopul continuării procedurilor judiciare. Deși,

având în vedere circumstanțele, a fost, fără îndoială, o experiență dificilă pentru reclamantă, nu s-a putut considera că modul de desfășurare a audierilor în cadrul anchetei a expus reclamanta la traume nejustificate sau la o ingerință disproporționată în viața ei privată și intimă.

Referitor la procesul judiciar, reclamanta a fost audiată în cadrul a două ședințe. De vreme ce reclamanta nu era minoră și nu a solicitat ca procesul să se desfășoare în ședință închisă, audierile au avut loc în cadrul unei ședințe publice. Totuși, președintele tribunalului de primă instanță a decis să le interzică jurnaliștilor prezenți în sala de judecată să filmeze, tocmai pentru a proteja intimitatea reclamantei. În plus, acesta a intervenit de mai multe ori în cadrul contra-interogării, întrerupând avocații apărării atunci când îi adresau reclamantei întrebări repetitive sau personale, sau atunci când ridicau probleme care nu aveau legătură cu faptele. De asemenea, acesta a dispus pauze scurte, astfel încât reclamanta să-și poate recapătă calmul.

Bineînțeles, procedurile în întregul lor au fost percepute de către reclamantă ca o perioadă deosebit de neplăcută, în special pentru că i s-a cerut să repete declarațiile de mai multe ori de-a lungul unei perioade mai mari de doi ani, pentru a răspunde la întrebările adresate, în mod succesiv, de anchetatori, de parchet și de opt avocați ai apărării. Mai mult, aceștia din urmă nu au ezitat, încercând să submineze credibilitatea reclamantei, să-i acorde întrebări personale, care vizau viața ei de familie, orientarea ei sexuală și alegerile sale sexuale; acestea nu aveau legătură cu faptele, ceea ce era contrar nu doar principiilor dreptului internațional cu privire la protecția drepturilor victimelor agresiunilor sexuale, ci și dreptului penal italian.

Totuși, având în vedere atitudinea adoptată de procuror și de președintele tribunalului de primă instanță, cum ar fi măsurile întreprinse de cel din urmă pentru a proteja dreptul la viața privată al reclamantei în vederea împiedicării avocaților apărării de a o defăima sau de a o supăra fără niciun rost în cadrul contra-interogatoriului, autoritățile publice responsabile de proceduri nu putea fi considerate responsabile de experiența deosebit de neplăcută prin care a trecut reclamanta, iar acestea nu au eșuat să asigure respectarea corespunzătoare a integrității ei personale în timpul procesului judiciar.

(b) *Conținutul hotărârilor judecătorești:* Cu privire la motivarea hotărârilor judecătorești, rolul Curții nu era să substituie autoritățile naționale sau să decidă cu privire la răspunderea penală a preținșilor agresori. Ea trebuia să stabilească dacă motivarea tribunalelor naționale și argumentele utilizate au reprezentat o ingerință în dreptul reclamantei la respectarea vieții sale private și a integrității personale și dacă a existat o încălcare a obligațiilor pozitive inerente articolului 8.

Mai multe pasaje din hotărârea Curții de Apel au încălcat drepturile reclamantei în baza articolului 8. În special, Curtea a considerat că referințele la lenjeria de corp roșie „etalată” de reclamantă în acea seara erau nejustificate, așa cum erau și comentările cu privire la bisexualitatea ei, la relațiile și la raporturile sexuale ocazionale anterioare faptelor în discuție. De asemenea, Curtea a apreciat ca inadecvate considerentele referitoare la „atitudinea ambivalentă față de sex” a reclamantei. Tot astfel, Curtea a considerat că evaluarea deciziei reclamantei de a depune o plângere privind faptele, pe care Curtea de Apel a apreciat-o ca rezultând dintr-o dorință de a „denunța” și de a repudia un „moment de fragilitate și de slăbiciune care putea fi supus criticilor” era regretabilă și irelevantă, așa cum era și referința la „viața non-liniară” a reclamantei.

Argumentele și considerentele Curții de Apel nu erau relevante pentru evaluarea credibilității reclamantei, o chestiune care putea fi examinată în lumina numeroasele constatări obiective de procedură, și nici nu erau decisive pentru soluționarea cauzei.

Chestiunea credibilității reclamantei era deosebit de crucială și putea fi justificat să se facă trimitere la relațiile sale anterioare cu un inculpat sau cu altul sau la aspectele conduitei acesteia pe parcursul serii în discuție. Totuși, situația familială a reclamantei, relațiile ei, orientarea ei sexuală sau opțiunile vestimentare și conținutul activităților artistice și culturale ale acesteia nu erau relevante pentru evaluarea credibilității sale și a răspunderii penale a inculpaților. Astfel, nu se putea considera că ingerința în viața privată și în imaginea reclamantei a fost justificată de necesitatea asigurării faptului că acuzații își puteau exercita drepturile la apărare.

Obligațiile pozitive de a proteja pretenziile victime ale agresiunilor pe criteriu de sex impunea, de asemenea, o obligație de a proteja imaginea, demnitatea și viața privată a acestora, inclusiv prin nedivulgarea informațiilor și a datelor persoanele care nu aveau legătură cu faptele. Mai mult, această

obligație era inerentă funcției judiciare și își avea sursa în dreptul național, precum și din diverse texte internaționale. În consecință, dreptul judecătorilor de a se exprima liber în hotărâri, care reprezenta o manifestare a puterii discreționare a judecătorilor și a principiului independenței judecătorilor, era limitat de obligația de a proteja imaginea și viața privată a persoanelor care se prezintă în fața tribunalelor de orice ingerință nejustificată.

Mai mult, Comitetul Națiunilor Unite pentru Eliminarea Discriminării împotriva femeilor și GREVIO au notat persistența stereotipurilor referitoare la rolul femeii și rezistența în societatea italiană față de cauza egalității de gen. De asemenea, ambele organisme au menționat despre ratele reduse ale procedurilor penale și ale condamnărilor din Italia, care reprezentau, totodată, cauza lipsei de încrederii a victimelor în sistemul de justiție penală și motivul nivelului scăzut de raportare a unor asemenea infracțiuni în această țară. Limbajul și argumentele utilizate de Curtea de Apel propagau prejudecățile existente în societatea italiană referitoare la rolul femeii și constituiau, probabil, un obstacol în calea asigurării unei protecții efective a drepturilor victimelor agresiunilor pe criteriu de gen, în ciuda unui cadru legislativ satisfăcător.

Procedurile și sancțiunile penale jucau un rol crucial în răspunsul instituțional la violența motivată de gen și în combaterea inegalității de gen. Prin urmare, era esențial că autoritățile judiciare au evitat reproducerea stereotipurilor sexiste în deciziile tribunalelor, reducând violența motivată de gen și expunerea femeilor la victimizarea secundară, prin comentarii care induc vinovăția sau care judecă, apte să submineze încrederea victimelor în sistemul de justiție.

În consecință, deși recunoscând că autoritățile naționale au urmărit să se asigure în această cauză că procedurile de anchetă și judiciare au fost desfășurate de o manieră compatibilă cu obligațiile lor pozitive în baza articolului 8, drepturile și interesele reclamantei în baza articolului 8 nu au fost protejate în mod adecvat, având în vedere conținutul hotărârii adoptate de Curtea de Apel. Prin urmare, autoritățile naționale nu au protejat reclamanta de victimizarea secundară pe tot parcursul procedurilor în care formularea hotărârii a jucat un rol foarte important, în special, având în vedere caracterul public al acesteia.

În consecință, Curtea a respins obiecția Guvernul care susținea lipsa statutului de victimă al reclamantei.

Concluzie: încălcare (șase voturi la unu).

Articolul 41: 12,000 EUR în privința prejudiciului moral suferit; capătul de cerere în privința prejudiciului material – respins.

(Vezi, de asemenea, *M.C. v. Bulgaria*, [39272/98](#), 4 decembrie 2003, [Rezumatul juridic](#); *Y. v. Slovenia*, [41107/10](#), 28 mai 2015, [Rezumatul juridic](#); *Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugalia*, [17484/15](#), 25 iulie 2017, [Rezumatul juridic](#))